

DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE BEKLENTİLERİ

VIEWS AND EXPECTATIONS OF DİCLE UNIVERSITY STUDENTS’ FROM TURKEY’S EUROPEAN UNION MEMBERSHIP

Yrd. Doç. Dr. İlhan Kaya

ilhankaya@dicle.edu.tr

Araş. Gör. Taner Kılıç

tanerk@dicle.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Yıldırım

ayildirim@dicle.edu.tr

Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi,

Öz

Çalışmanın amacı Dicle Üniversitesi öğrencilerinin Türkiye’nin AB üyeliği konusundaki görüşlerini ortaya çıkarmak ve bu görüşlerin Türkiye geneli yaklaşımlardan ne gibi farklılıklar arz ettiğini daha önce yapılan çalışmalar ile karşılaştırarak ortaya koymaktır. Çalışma öncelikle Türkiye’nin AB üyeliği sürecinin bir kronolojisini sunmakta ve önemli dönüm noktalarını irdelemektedir. Üyelik sürecinin tarihsel arkaplanı verildikten sonra bu çalışma için ulaşılan sonuçlar, Türkiye genelinde yapılan çalışmalarda ortaya çıkan sonuçlarla karşılaştırmalı olarak değerlendirilmektedir. Yapılan istatistikî analizler Dicle Üniversitesi öğrencileri arasında Türkiye’nin AB üyeliğine desteğin Türkiye ortalamalarının üzerinde olduğunu göstermiştir. Diğer önemli bir sonuç ise cinsiyet farkının AB üyeliği sürecine bakış ve beklentilerde önemli bir değişken olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: AB üyeliği, Türkiye, Dicle Üniversitesi, Cinsiyet, Bölgesel Farklılık

Abstract

This study examines the views of Dicle University students on Turkey’s EU membership and aims to lay out how these views vary from general views in Turkey. The study first provides a historical overview of Turkey’s EU membership process. It then presents the results of a recent survey conducted among Dicle University students. The results show that the support for Turkey’s EU membership among Dicle University students is significantly higher than the general support in Turkey. The survey results also indicate that gender is an important variable in shaping expectations from EU membership and views on Turkey’s EU membership process.

Key words: EU membership, Turkey, Dicle University, Gender, Regional Difference

GİRİŞ

Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne (AB) üyelik sürecinin önemli bir tarihsel arkaplanı vardır. Osmanlı İmparatorluğu’ndan bu yana gerek toprakları bakımından, gerekse Avrupa siyasal tarihindeki etkin konumu bakımından Avrupa ile olumlu ya da olumsuz hep sıkı ilişkiler içinde olmuş ve bu ilişkiler Cumhuriyet döneminin en önemli projesi olan Batılılaşma ile önemli bir hedef haline dönüşmüştür. Avrupa içindeki birlik fikri çok eskilere dayansa da İkinci Dünya Savaşı ile birlikte ortaya

çıkması ve Türkiye hemen sürecin başında bu birlik projesine dâhil olmuştur. Ancak sık sık *uzun ve ince bir yol* olarak tabir edilen AB üyeliği önemli zikzaklarla birlikte 3 Ekim 2005 tarihinde en somut halini almıştır. 3 Ekim 2005 tarihinde başlanan üyelik müzakere süreci ve bu süreç öncesinde yaşanan tartışmalar uzun yıllar yüz yüze gelinmeyen konularla yüzleşmeyi zorunlu kılmıştır (Kösebalaban 2002; Arıkan 2003).

Bu yüzleşme konusu hem AB'nin hem de Türkiye'nin kendisinin yapmak durumunda olduğu bir gerçeklik olarak ortaya çıkmıştır. AB yıllarca umut verdiği, ancak somut adımlar atmadığı Türkiye'nin üyeliğini tartışmak ve karara bağlamak zorunda kalmıştır. Bu tartışmalar ve karara bağlama süreci AB ülkeleri arasında önemli görüş ve tutum farklılıklarına yol açtığı gibi, AB ülkelerinin her birinin iç kamuoyu da Türkiye'nin üyeliği konusunda farklı kamplara bölünmüştür (Kütük 2006). AB ilk defa genişleme sürecini bu kadar irdelemek ve kafa yormak zorunda kalmıştır (Mango 1998). AB sadece kendi kamuoyunun değil, dünya kamuoyunun görüşlerini de dikkate almak durumunda kalmış ve birçok kişinin sorduğu şu soruya cevap vermek zorunda kalmıştır: AB bir Hıristiyan birliği mi, yoksa çok farklı dinleri kucaklayabilen daha geniş bir medeniyet projesi mi?

Aynı şekilde Türkiye'de yıllarca ertelediği sorunları ile yüzleşmek, sürekli ertelenen demokratikleşme reformlarını yapmak ve hayata geçirmek durumunda kalmıştır. Bu bağlamda özellikle azınlık hakları, düşünce ve ifade özgürlüğü, hukukun üstünlüğü ve şeffaf devlet olma gibi konularda cesur adımlar atmak ve bunların oluşturacağı milliyetçilik dalgası ile yüzleşmek zorunda kalmıştır (Yeşilada 2002). Aynı şekilde yıllarca ertelediği Kıbrıs sorunu ve Ermeni soykırım iddiaları gibi uluslararası konular konusunda tavır belirleme ve çözüm üretme gerçeği ile yüz yüze kalmıştır. Bu ve benzeri gibi konuların tartışılması ve karara bağlanmak zorunda kalınması ister istemez Türkiye kamuoyunda farklı tepkilerle karşılanmış ve bazı konularda önemli kamplaşmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Üyelik sürecinde hem Türkiye'de hem de AB'de yaşanan tartışmalar ve belirlenen tutumlar AB üyelik sürecine ve üyeliğe bakışta, Türk kamuoyunda zikzakların yaşanmasına sebep olmuştur. Türk kamuoyunun tam üyeliğe olan desteğinin müzakere tarihinin alınmasından sonraki dönemde sürekli olarak düşmesi, Türkiye'deki kafa karışıklığı ve sorunlarla yüzleşme ile AB'den gelen bulanık mesajların bir sonucu olduğu söylenebilir. Türkiye'de kamuoyunun üyelik konusundaki yaklaşımı, beklentileri ve çekinceleri farklı çalışmalar tarafından incelenmiştir. Ancak Türkiye'nin homojen bir

ülke olmadığı ve bu ülkede AB üyeliğine bakışta ve destekte bir kısım bölgesel farklılıklar olabileceği ise yadsınamaz bir gerçektir. Aynı şekilde gençlerin toplumun geniş kesimlerine göre ne gibi farklı yaklaşımlar sergilediği konusu da yeterince üzerinde durulmuş bir konu değildir.

İşte bu çalışma bu alandaki boşluğu doldurmaya katkıda bulunmak üzere tasarlanmıştır. Çalışmanın amacı Dicle Üniversitesi öğrencilerinin Türkiye'nin AB üyeliği konusundaki görüşlerini ortaya çıkarmak ve bu görüşlerin Türkiye geneli yaklaşımlardan ne gibi farklılıklar arz ettiğini ortaya koymaktır. Çalışma öncelikle Türkiye'nin AB üyeliği sürecinin bir kronolojisini sunmakta ve önemli dönüm noktalarını irdelemektedir. Osmanlı İmparatorluğu döneminden itibaren başlayan Avrupalılaşma serüveni, Cumhuriyet döneminde bir proje ve ufuk halini almış, son dönemlerde ise kaçınılmaz bir süreç olarak sosyal, siyasal ve ekonomik hayatımızın merkezine oturmuştur. Üyelik sürecinin tarihsel arkaplanı verildikten sonra bu çalışma için yapılan anketin sonuçları Türkiye genelinde yapılan çalışmalarda ortaya çıkan sonuçlarla karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada Diyarbakır ilinde bulunan Dicle Üniversitesi öğrencilerinin Türkiye'nin AB üyelik sürecine ve Avrupa kimliği olgusu konusundaki görüşleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada öğrencilerinin büyük bir kısmının Güneydoğu veya Kürt kökenli öğrencilerden oluşan Dicle Üniversitesi öğrencilerinin bu kültürel ortamda AB üyelik sürecine bakışlarının Türkiye kamuoyuna ve devam edilen fakültelere göre ne gibi farklılık ve benzerlikler arz ettiği ortaya çıkarılmak istenmiştir. Bu anlamda farklı bölümlerden olmak üzere Aralık 2005'de 231 üçüncü sınıf öğrencisine 14 soruluk bir anket uygulanmıştır. Anketin üçüncü sınıflara uygulanmasının sebebi öğrencilerin eğitim kariyerlerinin düzeyleri arasındaki farklılığı ortadan kaldırarak farklı bölümler arasındaki AB perspektifinin ortaya çıkarılmasını sağlamaktır. Anket çalışması sonucunda ortaya çıkan önemli sonuçlardan biri, Dicle Üniversitesi öğrencilerinin AB üyeliği ile ilgili bazı konularda Türkiye kamuoyundan farklı düşündüğü ve üyelikten beklentileri farklılıklar arz ettiği yönündedir. Şaşırtıcı diğer bir sonuç ise cinsiyet faktörünün AB imajı ve güvenilirliği konusunda önemli bir belirleyici olarak ortaya çıkmasıdır.

AB Üyeliğinin Tarihsel Arkaplanı ve Tartışmalar

3 Ekim 2005 yılında AB ile tam üyelik için müzakerelere başlayan Türkiye'nin Avrupa macerasını Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarına dayandırmak mümkündür (Aybar ve diğ.

2007). Bu sadece Osmanlı İmparatorluğu'nun yürüttüğü ve Tanzimat ve Islahat Fermanları'nda somutlaşan Batılılaşma sürecine indirgenenecek bir olgu değildir. İmparatorluğu'nun farklı zamanlarda ve siyasi tanımlamalarda Avrupalı sayılması Avrupa'nın Osmanlı tasavvuru açısından oldukça önemlidir (Karpaz 1974). Örneğin 1856 yılında Rusya'ya karşı kurulan Avrupa ittifakına Osmanlı İmparatorluğu'nun dâhil edilmesi bu konuda oldukça önemli tercihlerden biridir (Aybar ve diğ. 2007). Herşeye rağmen Türkiye'deki Batılılaşma ve Avrupa medeniyetinin bir parçası olma çabasının Cumhuriyet ile birlikte daha açık ve net bir şekilde düşünce ve aksiyona dönüştüğünü söylemek mümkündür. Atatürk'ün hedef olarak gösterdiği muassır medeniyetin Avrupa medeniyeti olduğunu söylemek abartılı bir ifade olmasa gerek (Kinzer 2001; Mango 2000; Rubin 2003).

Birleşik Avrupa mefkûresinin tarihi oldukça eskilere dayanmaktadır (Knox and Marston 2006). Özellikle Roma dönemi Hıristiyan düşünürlerin önemli ideallerinden biri birleşik bir Avrupa'nın oluşturulmasıdır. Ancak bunun gerçek anlamda bir ihtiyaç ve proje olarak ortaya çıkması Avrupa devletleri arasında patlak veren iki dünya savaşı ve bu savaşlar sonucunda meydana gelen büyük kayıplar sonucu olmuştur. Artık kendi içinde kavga ve siyasi istikrarsızlığı sona erdirme düşüncesi ile tedrici bir birleşik Avrupa projesinin hayat bulmasını sağlamıştır (Knox and Marston 2006). Türkiye'nin kurumsal olarak Avrupa'nın bir parçası olma çabası da aslında Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı sonrası büyük bir ihtiyaç ve proje olarak ortaya çıktığı döneme tekabül eder. Bu durum Türkiye'nin Avrupa'nın siyasal eğilimlerini ne kadar yakından takip ettiğini ve bunun bir anlamda parçası olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin 1948'de Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'ne (OECD) üye olması bu anlamda atılan ilk kurumsal adımlardan biridir (Aybar ve diğ. 2007). Hemen ertesi yıl (1949) Avrupa Konseyi'ne üye olan Türkiye, 1952 yılında NATO'ya üye olmuş ve günümüze kadar devam eden Avrupa ile askeri işbirliğinin temellerini atmıştır. Türkiye'nin daha henüz kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu'na 1959 yılında üyelik başvurusunda bulunması yine Türkiye ve Avrupa arasındaki diyalog açısından oldukça dikkat çekicidir (Erdemli 2003). Türkiye ve Avrupa Topluluğu arasında 1963 yılında imzalanan Ankara Anlaşması (veya Birlik Anlaşması) Türkiye'nin tam üyeleği konusunda imzalanmış çok önemli bir mutabakat metnidir. Ankara Anlaşması Türkiye ve Avrupa Topluluğu arasında karşılıklı ticareti kolaylaştıran hükümleri taşıyor ve Türkiye'nin gümrük tarifelerini Avrupa standartlarına getirmeyi öngörüyordu. 1970 yılında imzalanan bir protokol ile de Ankara Anlaşmasının bazı hükümleri değiştirilmiş ve nihai hedefin gümrük birliği olduğu belirtilmiştir. Nitekim Türkiye yaptığı ek

protokollerle 1995 yılında AB ile gümrük birliğine girmiştir (Erdemli 2003). Ankara Anlaşması'nın nihai hedeflerinden birinin de 1970'lerle birlikte Türkiye'nin tam üyeliği olduğunu belirtmekte fayda vardır. 1970'li yıllardaki Türk siyasetçilerin (başta Bülent Ecevit olmak üzere) tam üyeliği henüz gelişmekte olan Türkiye sanayisini Avrupa sanayisi karşısında bir risk içinde görmesi, Ankara Anlaşması ile belirlenen perspektifin bu dönemde gerçekleşmemesi ile sonuçlanmıştır. Haliyle Türkiye'nin Avrupa Birliği projesinin dışında kalması aslında Türkiye'nin kendi kararı olduğunu belirtmekte fayda vardır. Daha sonra Yunanistan'ın AB'ye üye olması ve Türkiye'nin Avrupa karar mekanizmasının dışında kalması, ister istemez üyelik sürecinin yeniden değerlendirilmesi ile sonuçlanmıştır (Aybar ve diğ. 2007).

Türkiye'nin AB üyelik hedef ve sürecinin dönemin başbakanı Turgut Özal ile yeniden canlandığını ve ciddiyet kazandığını söyleyebiliriz. 1987 yılında yapılan tam üyelik başvurusu reddedilse de, AB'ye tam üyeliğin bundan sonraki dönemde Türkiye siyasal tarihinin en önemli konularından biri olduğunu söylemek mümkündür (Kalaycıoğlu 2002). Bazı zikzaklara rağmen, Türkiye'nin AB'ye üyelik hedefi değişen iktidarlar döneminde devam etmiş ve tam bir devlet politikası haline dönüşmüştür. Dönemin başbakanı Tansu Çiller hükümeti tarafından imzalanan ve Ocak 1996'da yürürlüğe giren Gümrük Birliği Anlaşması, Türkiye'yi bu yolda artık dönülmesi mümkün olmayan mecraya sokmuştur. Ancak Gümrük Birliği Anlaşması'nın hayata geçmesinden sonraki dönemde, tam üyelik sürecinin pek de iyi gitmediğini belirtmek gerekir. Hatta Türkiye'nin AB projesinin dışına itildiğini dahi söyleyebiliriz. Özellikle AB'nin genişleme sürecinin geleceğini ortaya koyan Lüksemburg Zirvesi'nden Türkiye için somut bir üyelik tarihinin ve hedefinin çıkmaması Türkiye'de tam bir hayal kırıklığı oluşturmuş ve AB ile soğuk ilişkilerin başlamasına sebep olmuştur. Türkiye'den çok daha sonra AB üyeliğine başvuran Romanya ve Bulgaristan gibi doğu bloku ülkelerine tanınan aday ülke statüsü ve katılım için net bir tarihin ortaya konması Türkiye'nin AB bakışını çok olumsuz etkilemiş ve AB bir Hıristiyan klübü olarak anılmaya başlamıştır (Kütük 2006). Ancak bu süreçte devreye giren Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Türk hükümetinin ortaya koyduğu tavır, AB'nin kısa zamanda fikir değiştirmesine sebep olmuş ve Türkiye'nin aday statüsü kabul edilmiştir. Aralık 1999 Helsinki Zirvesi'nde başlayan bu yeni süreç, Aralık 2004'de müzakerelere başlama kararı ile sonuçlanmıştır. Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirdiğinin kabul edilmesi ile birlikte, 3 Ekim 2005'te resmi olarak tam üyelik müzakereleri başlamıştır (Kütük 2006).

1999 Helsinki Zirvesi ile başlayan ve 3 Ekim 2005’de müzakerelere başlanması ile sonuçlanan üyelik süreci konuyu artık sadece Türkiye’nin değil AB iç siyasetinde önemli konularından biri haline getirmiştir. Dolayısıyla, yıllarca Türkiye’yi oyalayan AB Türkiye gerçeği ile yüzleşmek zorunda kalmıştır. Birçok AB ülkesinde seçim gündeminin önemli konularından biri haline gelen Türkiye’nin üyeliği bazı AB ülkelerinde önemli düşünce değişikliklerine sebep olmuştur. Türkiye için “imtiyazlı ortaklık” (Almanya’da Merkel) ve “Akdeniz Birliği” (Fransa’da Sarkozy) gibi alternatiflerle Türkiye için niyet edilenin tam üyelik olmadığı gösterilmiştir. AB’nin lokomotifi konumunda olan Almanya ve Fransa gibi ülkelerde Türkiye’nin üyeliğine soğuk bakan liderlerin seçimleri kazanması, 3 Ekim 2005’de başlanan müzakere sürecini belirsizliğe itmiştir (Kütük 2006). Avrupa kamuoyunda, Türkiye’nin AB üyeliğine soğuk bakan geniş kesimlerin var olduğu bilinen bir gerçektir. Bu gerçeklik ister istemez AB ülkelerinin iç siyasi dinamiklerini etkilemekte ve Türkiye’nin üyelik ve müzakere sürecinin tam bir iyi niyet ve açıklık içinde yürümesini güçleştirmektedir. Örneğin yakın zamanda yapılan anketlere göre AB vatandaşlarının %46’sı genişlemenin devam etmemesi (%42 durması taraftarı) yönünde görüş belirtirken, geniş kitlelerin Türkiye’nin üyeliğine karşı olduğunu görmekteyiz. Bu anlamda AB vatandaşlarının %39’u Türkiye kriterlerin tamamını yerine getirse bile üye olmaması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Özellikle Avusturya (%81), Lüksemburg (%69), Almanya (%69), Yunanistan (%67) ve Güney Kıbrıs (%68) Türkiye’nin üyeliğine en soğuk bakan ülkeler olarak dikkat çekmektedirler. Danimarka, İspanya, Portekiz, Bulgaristan ve İngiltere gibi ülkelerde halkın çoğunluğunun Türkiye’nin üyeliğine büyük oranda destek verdiklerini görmekteyiz. Hollanda, Polonya, Slovenya, İsveç ve Romanya vatandaşlarının Türkiye’nin üyeliğine olumlu baktıkları görülürken, Baltık ülkeleri, İtalya ve Macaristan’ın az bir farkla karşı çıktıklarını görmekteyiz (Crisis Group 2007).

Türkiye’nin AB üyeliğine AB vatandaşlarının sadece %39’nun destek vermesi ve AB liderlerinin bunu pozitif yönde değiştirme anlamında herhangi bir girişimde bulunmaması, üyelik sürecinin daha da belirsizleşmesine sebep olmaktadır. Türkiye’nin AB üyeliğine karşıtlığını bilen bazı Avrupalı liderlerin, Türkiye’nin üyelik sürecini sekteye uğratabilecek bazı ek kriterler (Ermeni Soykırım iddiasının kabul edilmesi, Kıbrıs sorunun çözümü) öne sürmeleri, Türk kamuoyunun AB süreci ve bu sürecin olumlu bir şekilde sonuçlanacağı yönündeki kuşkularını artırmaktadır. Nitekim AB’nin Türkiye’nin tam üyeliğine sıcak bakmadığı ve dürüst davranmadığı algısı sadece Türk kamuoyunda

değil, başta Müslüman dünya olmak üzere dünya kamuoyunda da gündeme gelmektedir (Podeh 2007). Örneğin Podeh(2007) Arap entelektüellerin genelde Türkiye'nin üyeliğini desteklemekle birlikte AB'nin Türkiye'yi içine alacağı konusunda kuşkularını dile getirmektedir. Benzer kuşkuların dünyanın diğer bölgelerindeki basın-yayın kuruluşları tarafından da gündeme getirildiğini görmek mümkündür.

AB liderlerinin Türkiye'nin üyeliği konusundaki kararsız ve yer yer karşı durma tutumunun hem kendi kamuoyları hem de Türkiye kamuoyu üzerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır. Türkiye'nin AB üyelik sürecinin mutlu sonla biteceği konusunda kuşkuların giderek artmasına sebep olmaktadır. Bu anlamda özellikle Güney Kıbrıs Cumhuriyeti'nin üyelik sürecinde aranmayan Kıbrıs sorununun çözümü, Türkiye'nin üyelik sürecinde siyasal tıkanmalara sebep olan ve Türkiye kamuoyunu ciddi manada olumsuz yönde etkileyen bir konu haline gelmiştir (Kütük 2006). Türkiye ile önemli siyasal sorunları ve tarihsel önyargıları olan Yunanistan'ın yanında Güney Kıbrıs'ında önemli yaptırımlarla karşılaşmadan kısa sürede AB üyeliğini kazanması AB'nin tarafsızlığı konusunda Türk kamuoyunda kuşkuları derinleştirmiştir. AB'nin bu tutumu AB üyeliği yanlısı siyasilerin elini zayıflatmış ve onları giderek yükselen milliyetçilik ve AB karşıtı akımlara karşı zor durumda bırakmıştır. Yine AB'nin iki önemli lokomotif ülkesi olan Fransa ve Almanya'da Türkiye'nin üyeliğine karşı açık bir tavır sergilemeleyen Sarkozy ve Merkel'in seçimleri kazanması, Türkiye'nin AB üyelik sürecinde ciddi ivme kaybına sebep olmuştur. Bu da ister istemez müzakere sürecini devam ettiren Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümeti ve devletin diğer organlarının geçmişe nazaran daha silik bir AB entegrasyon programı takip etmelerine sebep olmuştur. Bunda özellikle AB müzakere sürecinin birçok başlıkta askıya alınması etkili olmuştur. Bu da Türkiye'nin AB üyelik sürecinde önemli bir heyecan ve motivasyon kaybına sebep olmuştur.

Türkiye'nin üyelik çabalarında ortaya çıkan heyecan ve motivasyon kaybının temelinde AB'nin samimiyetine ve Türkiye'nin tam üyelik perspektifine olan güvensizlik vardır. Nitekim Türkiye kamuoyunda AB üyeliğine desteğin giderek düşmesinin temelinde de bu vardır. Örneğin Türk halkının Türkiye'nin AB üyeliğini olan desteği 2002 yılında %64 iken (Çarkoğlu 2003), bu oran giderek düşmüştür. Türk halkının AB üyeliğine desteği 2004 yılında %62'ye, 2005'de %59'a ve 2007 yılında ise %52'ye düşmüştür (Eurobarometer62 2004; Eurobarometer63 2005; Eurobarometer67 2007). Sürecin bir kısım belirsizlikler içinde devam etmesi ve AB üyelik konusunun kamuoyunun önemli gündemlerinden biri olmaktan çıkması bu oranların daha da düşebileceğini göstermektedir.

AMAÇ VE YÖNTEM

Çalışmanın amacı Dicle Üniversitesi öğrencilerinin Türkiye'nin AB üyeliği konusundaki görüşlerini ortaya çıkarmak ve bu görüşlerin ne gibi farklılıklar arz ettiğini ortaya koymaktır. Çalışmanın evreni Dicle Üniversitesi öğrencileri, örnekleme ise Fen Edebiyat Fakültesi'den Tarih ve Kimya Bölümleri, Mimarlık-Mühendislik Fakültesi'den Maden Mühendisliği ve Mimarlık Bölümleri, Eğitim Fakültesi'nden Coğrafya ve Kimya Öğretmenliği Anabilim Dalları, İlahiyat Fakültesi ve Ziraat Fakültesi'nde okuyan ve 231 kişiden oluşan Dicle Üniversitesi 3. sınıf öğrencileridir. Anketler 2005-2006 eğitim öğretim döneminde uygulanmıştır.

Anketler sonucunda elde edilen veriler manuel olarak analiz edilerek, tablolar oluşturulmuş, cinsiyet, devam edilen fakülte veya bölüm ve ikamet edilen bölge gibi değişkenlerin öğrencilerin görüşleri üzerindeki etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Daha sonra bu analizler sonucunda elde edilen sonuçlar, Türkiye genelinde yapılan çalışmalarda ortaya çıkan sonuçlarla karşılaştırılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmaya katılan toplam 231 öğrencinin, %66 erkek, %34 kadındır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %26'sı Fen Edebiyat Fakültesi (Tarih ve Kimya Bölümleri), %25'i Mimarlık-Mühendislik Fakültesi (Maden Mühendisliği ve Mimarlık Bölümleri), %24'ü Eğitim Fakültesi (Coğrafya ve Kimya Öğretmenliği Anabilim Dalları), %15'i İlahiyat Fakültesi ve %10'u Ziraat Fakültesi olmak üzere toplam 5 fakülte ve 8 farklı bölümden seçilmiştir.

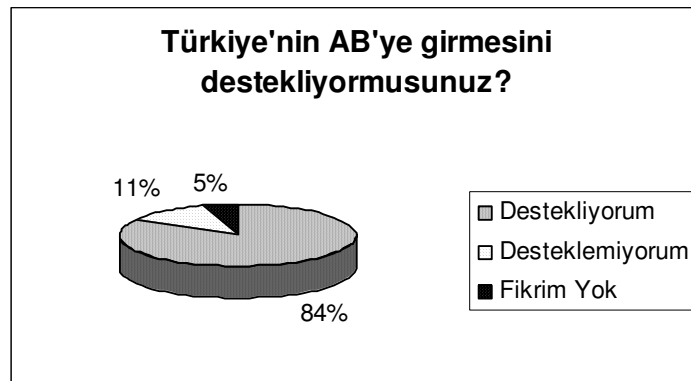
Katılımcıların %46'sı Diyarbakır, %14'ü Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin diğer illerinden, %39'u ise Türkiye'nin diğer bölgelerinden gelen öğrencilerden oluşmuştur. Ancak Türkiye'nin diğer bölgelerinden geldiklerini ifade eden öğrencilerin önemli bir kısmı da köken olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi kökenli olup, İzmir, Adana ve İstanbul gibi kentlerde ikamet eden öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların %16,5'i 15-20 yaşlarında, %75'i 20-25 yaşlarında, %8'i 25-30 yaşlarında ve %1'i (2 kişi) ise 30 yaşın üzerindedir. Bu anlamda öğrencilerin büyük çoğunluğu (%75) 20-25 yaş aralığında yer alan gençlerden oluşmaktadır.

Araştırmanın genel sonuçlarına bakıldığında katılımcıların çoğunluğu Türkiye'nin AB'ye girmesini desteklemektedir. Katılımcıların %84'ü Türkiye'nin AB üyelik sürecini desteklemekte, %11'i

karşı çıkmakta, %5'i ise görüş bildirmemiştir (Grafik 1). Bu destek cinsiyete göre önemli bir farklılık göstermemektedir. Kadınların AB üyeliğine destekleri erkek katılımcıların destek oranlarına oldukça yakındır (%83). Bu destek oranları değişik tarihlerde yapılmış araştırmalarda ortaya çıkan tüm Türkiye ortalamalarından daha yüksektir. Örneğin araştırmanın yapıldığı yıl (2005-2006 eğitim yılı) Türkiye'de AB üyeliğine destek %59 oranında olmuştur. Bu oran 2004 yılındaki %62'lik en yüksek destek oranını bile çok üzerindedir. Zaten yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Türkiye kamuoyunun AB üyeliğine desteği 2004 yılından sonra sürekli bir düşüş yaşamış ve en son 2007 yılında %52'lik destek oranı ile en düşük seviyeye düşmüştür. Tabii Türkiye geneli anketlerin, toplumun tamamını temsil edecek şekilde tasarlanması, AB üyeliğine destek oranlarının nispeten daha düşük olmasına sebep olmaktadır. Çünkü yapılan çalışmalar göstermektedir ki, AB üyeliğine en fazla desteği gençler vermektedir. Dolayısıyla bizim çalışmamıza katılanların %100'e yakınının 30 yaşın altında yer alması AB üyeliğine desteğin oldukça yüksek çıkması ile sonuçlanmıştır. Fakat Türkiye dahil AB ülkelerinde 15-25 yaş gruplarının AB üyeliğine desteklerinin %67 oranında olduğu (Eurobarometer67 2007) düşünüldüğünde, Dicle Üniversitesi öğrencileri arasında AB üyeliğine destek oranının AB ve Türkiye ortalamalarının üzerinde yer aldığını görmekteyiz. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Türkiye'nin AB üyeliğine desteğin yüksek oranları önceki çalışmalarda da ortaya çıkmış bir olgudur. Bu oranların yüksek olmasının farklı sebepleri olmakla birlikte bölgenin karşı karşıya olduğu ekonomik, sosyal ve siyasal sorunların AB üyeliği ile aşılabileceği düşüncesi oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim Türkiye geneli yapılan çalışmalarda AB üyeliğine desteğin en önemli sebeplerinin başında ekonomik refah düzeyinin artacağı düşünülmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki daha büyük ölçeklerde var olan ekonomik sorunlar ve siyasal istikrarsızlık, AB üyeliğine desteğin yüksek olmasına sebep olduğu sonucu çıkarılabilir.

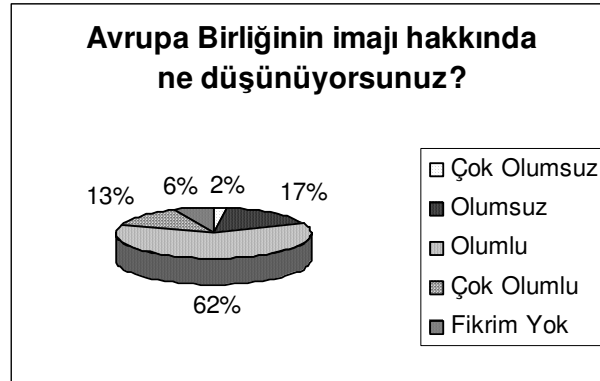
Grafik 1: Türkiye'nin AB'ye girmesini destekliyorsunuz musunuz?

Çalışmamızın önemli amaçlarından biri ise farklı fakültelerde okuyan öğrencilerin AB üyeliğine destek oranlarının ortaya çıkarılmasıdır. Bu anlamda AB üyeliğine en yüksek destek %93 oranında Eğitim Fakültesi öğrencileri arasında ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin AB üyeliğine destek Ziraat Fakültesi öğrencileri arasında %86, Mimarlık-Mühendislik Fakültesi öğrencileri arasında %84, İlahiyat Fakültesi öğrencileri arasında %80 ve Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencileri arasında %79 oranında olmuştur.

Çalışmanın ilginç sonuçlarından bir diğeri ise AB imajı hakkındaki görüşlerdir. Çalışmaya katılanların %75'i AB hakkında olumlu veya çok olumlu bir izlenime sahip olduğunu belirtmiştir. Bu oranların da oldukça yüksek olduğunu söyleyebiliriz. AB hakkında olumsuz düşünenlerin oranı ise %19'dur (Grafik 2). Bu soruya alınan cevapların ilginç sonuçlarından biri de AB'nin imajının bayan katılımcılar arasında daha kötü olduğu gerçeğinin ortaya çıkmasıdır. AB'nin imajı hakkında olumsuz fikir beyan eden bayan katılımcıların oranı %28 iken, erkek katılımcılarda bu oran %15 civarındadır. AB'nin imajını olumlu görenlerin oranının en yüksek çıktığı fakülteler %82'lik oran ile Ziraat ve Eğitim Fakülteleri iken, bu oranlar Mühendislik-Mimarlık Fakültesinde %77, İlahiyat Fakültesinde %71, Fen-Edebiyat Fakülteleri'nde ise %66'dır.

Grafik 2: Avrupa Birliğinin imajı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Birden fazla cevap vermeleri istenen “AB sizin için neyi ifade etmektedir?” sorusuna alınan yanıtlar Türkiye geneli sonuçlarla paralellik göstermektedir. Burada istatistiklerin dikkatli okunması oldukça önemlidir. Çünkü örneğin AB'nin “demokrasi ve hukukun üstünlüğünü” ifade ettiğini belirten kişilerin aynı zamanda diğer seçenekleri de işaretlemiş olabileceği unutulmamalıdır. Bu anlamda AB'nin “ekonomik ve sosyal refah”ı ifade ettiği seçeneği 137 kişi tarafından işaretlenmiştir. “demokrasi

ve hukukun üstünlüğü” seçeneği 99, “kültürel çeşitliliği“ seçeneği 46, “barış ve kardeşliği” seçeneği ise 25 defa işaretlenmiştir. Toplam katılımcıların (231) %60’nın “ekonomik ve sosyal refah” seçeneğini işaretlemesi bölgenin aciliyet konumundaki sorunları açısından da dikkat çekicidir. Yine katılımcıların %43’ünün diğer tanımlamalarla birlikte AB’yi “demokrasi ve hukukun üstünlüğü” ile özdeşleştirmediği Türkiye’nin temel sorunlarından birine işaret etmektedir. Katılımcıların %15’i (57 kişi) ise AB hakkında olumsuz görüş belirtmiş ve AB’nin yeni sömürü düzeni veya egemenlik kaybı anlamına geldiğini belirtmiştir. AB imajı hakkında olumsuz düşünce belirten kişilerin en yüksek oranda İlahiyat (%25) ve Fen-Edebiyat (%25) Fakültelerinde rastlanmıştır.

Ekonomik ve sosyal refahın artacağı beklentisi aslında Türkiye’deki genel beklentiler ile benzeşmektedir. Bu anlamda 2002 tarihli TESEV çalışması ile ortaya çıkan benzerlikler dikkat çekmektedir. TESEV çalışmasına göre Türkiye’de halkın büyük bir kesimi (%52) AB üyeliğinin en büyük faydalarından birinin ekonomik (kalkınma, yaşam standardının yükselmesi ve işsizliğin azalması) kazanımlar olacağı yönündedir. Egemenlik kaybı ve yeni sömürü düzeni konusundaki kaygıların Türkiye ortalamalarının altında olduğu görülmektedir. Nitekim TESEV’in 2002 tarihli çalışmasında verilen diğer seçeneklerle birlikte katılımcılar AB üyeliği konusunda endişe duyulan konuların başında milli kimliğin zayıflaması (%50) gelmektedir (Çarkoğlu ve diğ. 2002).

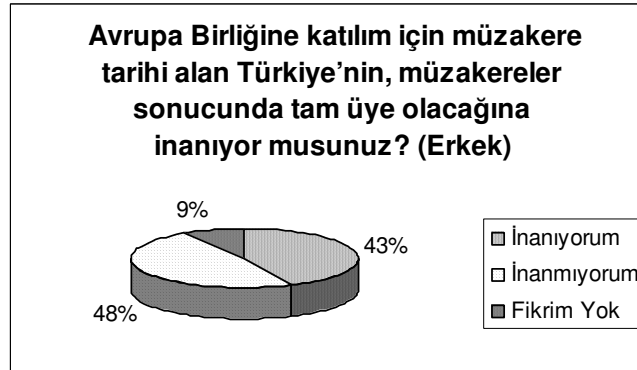
Araştırmamıza katılanların %36’sı, müzakerelere başlayan Türkiye’nin tam üye olacağına inanırken, %53’ü olumsuz görüş belirtmiştir. %11’lik bir kesim ise bu konuda herhangi bir fikri olmadığını belirtmiştir (Grafik 3). Bayan katılımcıların Türkiye’nin tam üyelik şansı konusunda daha karamsar olduklarını görmekteyiz. Bayan katılımcıların %64’ü (Grafik 5), erkek katılımcıların ise %48’i (Grafik 4) Türkiye’nin AB’ne tam üye olamayacağına inanmaktadır. Bu sonuçlardan çıkarılabilecek önemli sonuçlardan biri şudur: Çalışmaya katılan kişilerin büyük çoğunluğu (%84) Türkiye’nin AB üyeliğini desteklemekle birlikte bunun gerçekleşebileceği konusundan ciddi kuşku taşımaktadır. Bu kuşku bın bayan katılımcılar arasında daha yüksek olması da dikkat çekicidir. Kuşku bın temelinde daha çok dış dinamiklerin (AB ülkeleri ve kamuoyu) olduğunu söylemek zorlama bir yorum olmasa gerek. Nitekim yakın zamanda yapılan çalışmalar ortaya koymuştur ki, Türkiye üyelik için gerekli olan bütün şartları yerine getirdiği takdirde üye olması gerektiği yönünde görüş belirten Avrupalıların oranı %35 civarındadır. Her halükarda Türkiye’nin üye olmaması gerektiğini belirtenlerin oranı ise %52

oranındadır. AB içinde Türkiye'nin üyeliğine karşı bu duruşu bilen Türkiye kamuoyu ister istemez sürecin mutlu sonla biteceği konusunda ciddi kuşku taşımaktadır (Browne 2005).

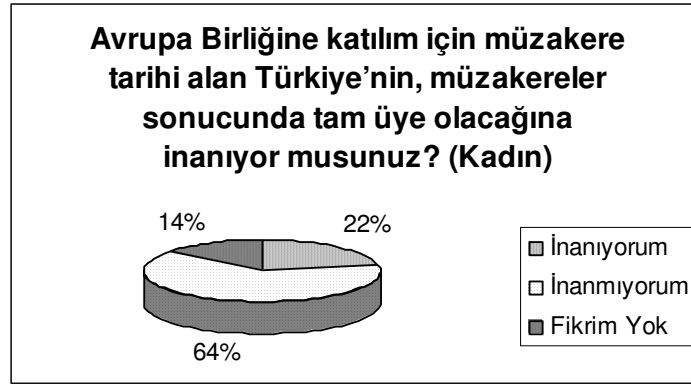
Grafik 3: Avrupa Birliğine katılım için müzakere tarihi alan Türkiye'nin müzakereler sonucunda tam üye olacağına inanıyor musunuz?

Grafik 4: Avrupa Birliğine katılım için müzakere tarihi alan Türkiye'nin müzakereler sonucunda tam üye olacağına inanıyor musunuz? (Erkek)

Grafik 5: Avrupa Birliğine katılım için müzakere tarihi alan Türkiye'nin müzakereler sonucunda tam üye olacağına inanıyor musunuz? (Bayan)

AB ile birlikte Türkiye'de temel hak ve özgürlüklerin genişleyeceğine inananların oranı ise %68'dir. Ankete katılanların %23'ü ise bu inancı taşımamaktadır. Ancak burada da bayan katılımcıların daha olumsuz bir bakış sergilediklerini görmekteyiz. Erkek katılımcıların %77'si AB üyeliği ile birlikte temel hak ve özgürlüklerin genişleyeceğini belirtmesine karşılık, bayan katılımcıların ise sadece %52'si böyle bir şeyin olabileceğine inanmaktadır. Temel hak ve özgürlüklerin genişleyeceğine inanan öğrencilerin en yüksek orana sahip olduğu fakülte %77'lik oran ile Ziraat Fakültesidir.

Araştırmaya katılanların görüş belirtmeleri istenen konulardan biri ise Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşanan sorunların AB üyeliği ile aşılabileceği ile ilgili idi. Araştırmaya katılanların %36'sı sorunların biteceğine inanırken, %50'si sorunların biteceğine inanmamaktadır. %14'ü ise bu konuda herhangi bir fikri olmadığını belirtmiştir (Grafik 6). Burada da cinsiyet farkının görüş farklılığına sebep olduğunu görmekteyiz. Bayan katılımcıların %28'i AB üyeliği ile bölgede yaşanan sorunların sona ereceğini düşünürken, erkek katılımcıların %39'u bu yönde görüş belirtmiştir. Burada da bayan katılımcıların daha kötümser bir görüş taşıdığını görmekteyiz. AB üyeliği ile bölge sorunlarının bitmeyeceğini düşünenlerin oranının en yüksek olduğu fakülteler Fen-Edebiyat (%56), Eğitim (%45) ve İlahiyat fakülteleridir (%40). Bu konuda en az kötümser olanların Ziraat Fakültesi (%27) öğrencileri olması ise dikkat çekicidir.

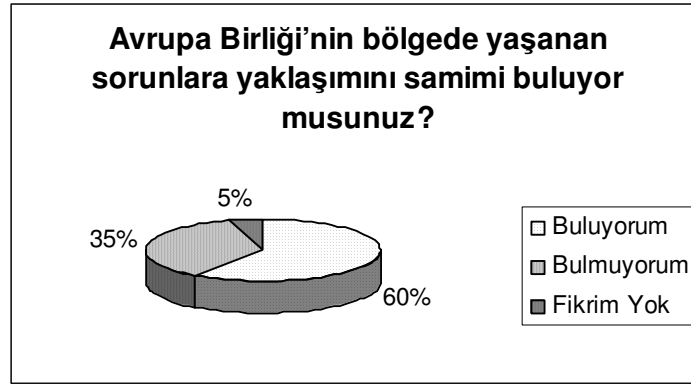
Grafik 6: Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesiyle bölgede yaşanan sorunların biteceğine inanıyor musunuz?

Yukarıdaki soruya verilen yanıt aslında bu anketin diğer sorularına verilen yanıtlarla çelişmektedir. Önceki yanıtlarda AB üyelik perspektifine bakışın genelde olumlu olduğu görülmüş ve AB'nin ekonomik ve sosyal refahı, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü ve kültürel çeşitliliği ifade ettiği belirtilmiştir. AB ile birlikte Türkiye'de temel hak ve özgürlüklerin genişleyeceği sonucu ortaya çıkmıştır. Fakat anlaşılan Güneydoğu sorunun karmaşıklığı, AB'nin bile çözüm olamayacağı yönünde karamsar bir bakışın egemen olmasına sebep olmuştur.

AB'nin Güneydoğu sorununu çözmeye yardımcı olma konusundaki rolü ve samimiyeti de bir soru halinde katılımcılara yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan kişilerin %60'ı AB'nin bölgede yaşanan sorunlara yaklaşımını samimi veya kısmen samimi bulmaktadır. Katılımcıların %35'i ise AB'nin bölge sorunlarına yaklaşımını samimi bulmamaktadır (Grafik 7). AB'nin yaklaşımını samimi veya kısmen samimi bulan %60'lık kesiminin %83'lük kesiminin AB'yi *kısmen* samimi bulması ise dikkat çekicidir. Olumlu görüş belirtenler arasında sadece %17'lik bir kesim AB'nin bölge sorunlarına yaklaşımını *tam olarak samimi* bulmaktadır. Bu konuda farklı fakülteler arasında aşırı farklar olmayıp, hepsinde AB'nin samimi veya kısmen samimi bulunduğu görülmektedir. Aslında bu soruya verilen yanıtlar, önceki sorulara (AB'nin anlamı, kazandıracakları ve AB'ye destek durumu) verilen yanıtlarla çelişmektedir. Bu anlamda yine yukarıda ifade edildiği gibi sorunun karmaşık olması ve büyük ölçüde Türkiye'nin iç dinamikleri ile çözülebilecek olması, AB'nin bazı konularda inandırıcılık sorunu yaşamaması güneydoğu sorununun çözümü konusunda iyimserliğin ve beklentilerin düşük olmasına sebep olmaktadır.

Grafik 7: Avrupa Birliği'nin bölgede yaşanan sorunlara yaklaşımı samimi buluyor musunuz?

Çalışmanın ortaya çıkarmak istediği diğer önemli noktalarından birisi ise AB üyeliğinin ekonomik sonuçları hakkındaki beklentilerdir. Araştırmaya katılan kişilerin %36'sı AB üyeliği ile birlikte Türkiye'de ekonomik sorunların biteceğine inanırken, %49'u AB üyeliği ile ekonomik sorunların ortadan kalkmayacağına inanmaktadır. Bu oran erkeklerde %41, bayanlarda ise %28'dir. Burada da bayan katılımcıların karamsar tutumu dikkat çekicidir. Katılımcıların %14'ü bu konuda herhangi bir fikri olmadığını belirtmiştir. Dicle Üniversitesi'nin farklı fakültelerinde okuyan öğrencilerinin bu konudaki görüşleri arasında çok önemli farklılıklar bulunmaktadır. Ziraat Fakültesi öğrencileri arasında AB üyeliğinin ekonomik sorunları sona erdireceğini düşünenlerin oranı en yüksek oranda (%41) iken, Mimarlık-Mühendislik Fakültesinde ise bu oran en düşüktür (%34). Dolayısıyla, AB üyeliğinin Türkiye'nin ekonomik sorunlarını sona erdireceğini düşünen öğrencilerin fakülteye göre oranları %34 ile %41 arasında değişmektedir. Bu soruya verilen cevaplar, 6. soruya (AB sizin için ne anlama gelmektedir?) verilen cevaplar ile çelişiyor gözüküyor. Çünkü 6. soruda "AB'nin neyi ifade ettiğine" verilen en yüksek oranlı cevap "ekonomik ve sosyal refahı" ifade ettiği yönünde olmuştur. Zannediyoruz ki, sorunun soruluş biçimi cevaplarda farklılıkları ortaya çıkarmaktadır. Bu anlamda katılımcılar AB'yi ekonomik ve sosyal refah vesilesi olarak görmekle beraber, Türkiye'deki ekonomik sorunları ortadan kaldıramayacağı fikrini taşımaktadırlar. Çünkü ekonomik sorunların ortadan kalkması çok radikal ve somut bir sonuç iken, üyeliğin ekonomik ve sosyal refahı olumlu etkilemesi daha endirek ve soyut bir beklentidir.

Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinin üniversitemizin eğitim kalitesini yükselteceğine dair soruya katılımcıların %20'si kesinlikle inanmakta, %59'u ise kısmen inanmaktadır. Bu da toplam %79'luk bir olumlu beklentiyi ifade etmektedir. Katılımcıların sadece %15,5'i bunun aksine inanmaktadır. Aynı

oranlar bayan ve erkeklere göre ise şöyledir: Bayan katılımcıların %10'u kesinlikle inanmakta, %62'si ise kısmen inanmaktadır. Bu da yaklaşık %72'lik bir orana tekabül etmektedir. Erkek katılımcıların %28'i kesinlikle inanmakta, %58'i ise kısmen inanmaktadır. Bu da yaklaşık %86'lık bir orana denk gelmektedir. Burada kadın ve erkekler arasında önemli beklenti farklılıkları göze çarpmaktadır.

Diğer birçok soruda olduğu gibi bu soruda da, Ziraat Fakültesi öğrencilerinin daha olumlu bir değişim beklentisi içinde olduğunu görmekteyiz. Üniversitelerinin eğitim kalitesinin AB üyeliği ile artacağını düşünen Ziraat Fakültesi öğrencilerinin oranı %87, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin oranı %86'dır. Bu konuda en düşük yüzdeliğe ise %71 ile İlahiyat Fakültesi öğrencileri arasında rastlanmaktadır.

AB üyelik sürecinin etnik milliyetçiliği yükseltip-yükseltmediği yönündeki anket sorusuna verilen cevaplar da hayli ilginçtir. Üyelik sürecinin etnik temelli milliyetçiliği yükselteceğine inananların oranı %43,6 (%28,6 yükselteceğine, %15'lik bir kesim ise kısmen yükselteceğine) iken, %36'lık bir kesim ise AB üyelik sürecinin etnik temelli milliyetçiliği yükseltmeyeceğini inanmaktadır. Bu konuda herhangi bir fikri olmadığını belirtenlerin oranı ise %20'dir. Bu konuda herhangi bir fikri olmadığını belirtenlerin oranının yüksek olması dikkat çekicidir. Bayan ve erkek katılımcılar arasındaki farka bakıldığında ise çok büyük olmasa da bazı farklılıkların olduğu görülmektedir. Örneğin bayan katılımcılar arasında AB üyelik sürecinin etnik milliyetçiliği artırmayacağı düşüncesi %23 iken, erkek katılımcılar arasında bu oran %43'tür. Bu konuda da erkeklerin daha iyimser oldukları görülmektedir. Ayrıca bu soruda dikkat çeken önemli hususlardan biri de bayan katılımcılar arasında bu konuda fikri olmadığını belirtenlerin oranının yüksek olmasıdır. Bayan katılımcılar arasında bu konuda herhangi bir fikri olmadığını belirtenlerin oranı %32 iken, erkek katılımcılar arasında bu oran sadece %14'tür.

Bu soruda dikkat çeken diğer önemli noktalardan biri ise AB üyeliği ile birlikte etnik temelli milliyetçiliğin artacağına inanan kişilere %37'lik oranla İlahiyat Fakültesi öğrencileridir. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin, daha çok bölge dışından gelen öğrenciler olması bu tür bir sonucun ortaya çıkmasında etkili olmuş olabilir. Ayrıca dinin Türkler ve Kürtler arasında birleştirici bir faktör olarak görülmesi de bu tür bir sonucun ortaya çıkmasında etkili olmuş olabilir.

Son olarak da AB'nin Türkiye üyeliğine çekinceli yaklaşmasının nedenleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların %24'ü AB'nin Türkiye üyeliği konusundaki çekincelerini Türkiye'nin Müslüman bir ülke olmasına, %11'i nüfusunun çok olmasına, %12'si tarihsel önyargılara, %24'ü

AB'nin iç siyasi dengelerine, %21'i ise Türkiye'deki demokrasi kültürünün yetersizliğine bağlamıştır. Bu soruya verilen cevaplarda cinsiyet farkının çok önemli bir rol oynamadığı görülmektedir. Ancak Türkiye'nin Müslüman olması ve tarihsel önyargıların yüksek oranlarda ortaya çıkması dikkat çekicidir. Bu cevapları bir şekilde AB iç siyasi dengeleri ile de ilişkilendirmek mümkündür. Türkiye'nin farklı bir kültürden (İslam) geldiği konusu ve Avrupa kimliği ile bir uyum sorunu yaşayacağı AB iç siyasi tartışmalarının önemli konularından biridir. Bu sonuçlar TESEV'in 2002 yılında yaptığı bir çalışmanın sonuçlarına paralellik arz etmektedir. 2002 tarihli TESEV çalışmasına göre Türkiye'deki vatandaşlarının %46'sı AB'yi bir Hıristiyan kulübü olarak görmektedir. Aynı araştırmada Türkiye gibi Müslüman ülkelerin de AB içinde bir yeri olduğunu düşünenlerin oranı %42 oranında olmuştur. Dolayısıyla Türkiye'nin AB üyeliğinin AB çevrelerinde daha çok kimlik ekseninde ele alındığı algısı oldukça yaygındır. Nitekim yine 2002 tarihli TESEV çalışmasına göre AB üyeliğinin getireceği en önemli dezavantajın dini ve ahlaki değerlerin zayıflaması olarak gösterilmiştir.

AB'nin Türkiye'nin üyeliğine çekinceli yaklaşmasının nedenleri fakültele göre değişiklik göstermiştir. Örneğin öğrencilerinin çoğu Güneydoğu Anadolu Bölgesinden olan Ziraat Fakültesi'nde "AB'nin iç siyasi dengeleri", Eğitim Fakültesi'nde "Müslüman olma ve Demokrasi kültürünün yetersizliği", Fen-Edebiyat Fakültesi'nde "AB'nin iç siyasi dengeleri ve Müslüman olma", Mühendislik-Mimarlık Fakültesi'nde "demokrasi kültürünün yetersizliği", İlahiyat Fakültesi'nde ise "Müslüman olması" en çok işaretlenen çekince nedenleri olarak dikkat çekmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmanın genel sonuçlarına bakıldığında birkaç önemli unsurun ön plana çıktığı görülmektedir. Öncelikle AB'nin sağlayacağı faydalar konusunda oldukça iyimser bir duruşun varlığı dikkati çekmektedir. Bu özellikle özgürlükler ve ekonomik fırsatlar konusunda daha belirgin olarak göze çarpmaktadır. Bu anlamda Türkiye'nin AB üyeliğine olan destek (%84), araştırmanın yapıldığı dönemdeki Türkiye ortalamasının (%59) oldukça üzerindedir. Ancak AB üyeliğinin sağlayacağı avantajlar konusunda iyimser bir bakış sergilenmesine rağmen, bunun gerçekleşebileceği konusunda önemli kuşku ön plana çıkmaktadır. Türkiye'nin bütün şartları yerine getirerek AB üyesi olabileceğini düşünenlerin oranı sadece %36'dır. Umulan ile realite arasındaki farklılık burada dikkat çekicidir. Zannediyoruz ki bu konuda AB'ye duyulan güvensizlik en önemli belirleyici faktördür.

Nitekim gerek AB Komisyonu'nun yaptırdığı çalışmalar (Euro barometreler) gerekse bağımsız kuruluşların yaptığı çalışmalar AB ülkeleri arasında AB'ye ve kurumlarına güvenin en düşük ülkenin Türkiye olduğunu göstermektedir. Bu şekildeki bir algı, "AB üyeliği olursa iyi olur, fakat olması da zor bir şeydir" düşüncesinin yaygın kabul bulmasına sebep olmaktadır.

Aslında bu güvensizlik sadece AB'ye yönelik bir olgu değildir. Türkiye'nin sorunları ile baş etme konusunda da önemli kuşklar dikkati çekmektedir. Bu anlamda AB üyeliği ile Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu bölgesindeki sorunların çözülebileceğine inananların oranı sadece %35,5'tir. Benzer bir durum Türkiye'nin karşı karşıya olduğu ekonomik sorunların AB üyeliği ile aşılabileceği konusunda da ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların sadece %36'sı AB üyeliğinin Türkiye'deki ekonomik sorunları ortadan kaldıracabileceğine inanmaktadır. Bu sonuçları dolaylı yünden okuyacak olursak, bu tür sorunların Türkiye'nin iç dinamikleri ile ancak çözülebilecek konular olduğunu söyleyebiliriz.

Çalışmanın diğer dikkat çekici sonuçlarından biri ise bayan ve erkek katılımcılar arasında önemli sayılabilecek oranlarda görüş farklılıklarının olmasıdır. Bayan katılımcıların AB'nin imajı, AB'ye güven ve diğer birçok konuda erkek katılımcılara göre daha karamsar olduklarını görmekteyiz. Örneğin bayan katılımcıların %63'ü, erkek katılımcıların ise %47'si Türkiye'nin AB'ye tam üye olamayacağına inanmaktadır. Bayan katılımcıların olumsuz bakışı diğer konularda da dikkati çekmektedir. Mesela AB üyeliğinin Türkiye'nin ekonomik sorunlarını sona erdireceğine inanan erkeklerin oranı %41 iken, bu oran bayanlarda %28'dir. Hemen hemen her konuda bayan katılımcıların erkek katılımcılara göre daha negatif görüşler belirtmeleri araştırmaya değer bir konudur. Bayanların AB ve AB üyeliğinin getirebilecekleri konusunda daha olumsuz düşüncelerinin temelinde nelerin olabileceği açıklama bekleyen bir soru olarak önümüzde durmaktadır.

Bayan ve erkek katılımcılar arasında en yüksek beklentinin AB üyeliği ile üniversitelerinin eğitim kalitesinin artacağı yönünde ortaya çıktığını görmekteyiz. Erkek katılımcıların %86'sı AB üyeliği ile üniversitelerinin eğitim kalitesinin artacağına kısmen veya kesinlikle inanırken, bu oran bayan katılımcılar arasında %72 oranındadır. %14'lük bir farka rağmen bayan ve erkek katılımcılar arasında en az görüş ayrılığının olduğu konulardan biri üniversitelerinin eğitim kalitesinin AB üyeliği ile artacağı yönündedir.

Son olarak çalışmanın genel sonuçlarına bakıldığı zaman farklı fakülte öğrencileri arasında bazı farklılıklar olmakla beraber, görüşler arasında uçurum denebilecek farklılıkların görülmediğini

söyleyebiliriz. Yine de Ziraat Fakültesi öğrencilerinin AB üyeliği konusunda daha iyimser olduğunu ve daha fazla beklenti içinde olduğunu söyleyebiliriz.

Çalışmamızın ortaya koyduğu gibi Türkiye'nin AB üyeliği konusunda bölgeler arasında eğilim farklılıkları olabilmektedir. Dolayısıyla Türkiye geneli çalışmaların yanında, bölgesel farklılıkları da ortaya koyacak çalışmalara ihtiyaç vardır. Aynı şekilde bayan ve erkeklerin AB'den beklentileri ve AB'ye bakışları konusundaki görüş farklılıkları mutlaka irdelenmesi gereken bir konudur ve bu konuda yapılacak yeni çalışmalar bu farklı görüşlerin nedenini ortaya koyabilir.

KAYNAKÇA

- Arıkan, H. 2003. *Turkey and the EU: an Awkward Candidate for EU Membership?* Aldershot, Hants, England; Burlington, VT: Ashgate.
- Aybar, B., E. Mergen, V. Perotti, and D. M. Reid. 2007. Analysis of Attitudes of Turkish Citizens towards the Effect of European Union Membership on the Economic, Political, and Cultural Environment. *Turkish Studies* 8 (3):329 - 348.
- Browne, A. *Most want Turkey to stay out of the EU, poll shows* 2005 [cited. Available from <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/europe/article545446.ece>].
- Çarkoğlu, A. 2003. Who Wants Full Membership? Characteristics of Turkish Public Support for EU Membership. *Turkish Studies* 4 (1):171 - 194.
- CrisisGroup. 2007. Turkey and Europe: The Way Ahead. In *Europe Report*: Crisis Group.
- Çarkoğlu, A., R. Erzan, K. Kirişçi, and H. Yılmaz. 2002. Turkish Public Opinion on Membership to the EU. Istanbul: TESEV.
- Erdemli, Ö. 2003. Chronology: Turkey's Relations with the EU. *Turkish Studies* 4 (1):4 - 8.
- Eurobarometer62. 2004. National Report Executive Summary: Turkey. In *Standard Eurobarometer: Public Opinion in the European Union*, 1-6: European Commission.
- Eurobarometer63. 2005. National Report Executive Summary: Turkey. In *Standard Eurobarometer: Public Opinion in the European Union*, 1-8: European Commission.
- Eurobarometer67. 2007. Eurobarometer 67: First Results. In *Standard Eurobarometer: Public Opinion in the European Union*, 1-87: European Commission.
- Kalaycıoğlu, E. 2002. The Motherland Party: The Challenge of Institutionalization in a Charismatic Leader Party. *Turkish Studies* 3 (1):41 - 61.
- Karpat, K. H. 1974. *The Ottoman State and Its Place in World History, Social, economic and political studies of the Middle East*; v. 11. Leiden: Brill.
- Kinzer, S. 2001. *Crescent and Star: Turkey between Two Worlds*. New York: Farrar Straus and Giroux.

- Knox, P. L., and S. A. Marston. 2006. *Places and regions in global context: human geography*. 4th ed. Upper Saddle River, N.J.: Pearson Education.
- Kosebalaban, H. 2002. Turkey's EU Membership: A Clash of Security Cultures. *Middle East Policy* 9 (2):17.
- Kütük, Z. 2006. Turkey and the European Union: The Simple Complexity. *Turkish Studies* 7 (2):275 - 292.
- Mango, A. 1998. Turkey and the Enlargement of the European Mind. *Middle Eastern Studies* 34 (2):171.
- . 2000. Ataturk and the future of Turkey. *Turkish Studies* 1 (2):113 - 124.
- Podeh, E. 2007. "The Final Fall of the Ottoman Empire": Arab Discourse over Turkey's Accession to the European Union. *Turkish Studies* 8 (3):317 - 328.
- Rubin, B. 2003. 'Turkey and the European Union' - Introduction. *Turkish Studies* 4 (1):1 - 3.
- Yeşilada, B. A. 2002. Turkey's candidacy for EU membership. *The Middle East Journal* 56 (1):94.